

BESZÉLGETÉSEK ÉS GONDOLATOK EGY „REVITALIZÁLT” INTÉZMÉNYBEN

Szapárfalu, Jász-Nagykun-Szolnok megye

A szóban forgó Szapárfalut is magában foglaló Fegyvernek település a Tisza baloldali holtága mentén fekvő nagyközség. Lakosainak száma: 7414 fő. Ebből mintegy 800-an laknak a szapárfalusi településrészen, amely – a 4-es főút mentén – közlekedés-földrajzilag előnyösebb helyzetben van az anyaközségnél. A mai, alig 150 éves, újratelepített nagyközség öt részből áll, és 7 km hosszú, amely még a tudvalevően hosszsan elterülő alföldi települések viszonylatában is ritkaságszámba megy.

A település két végén van közművelődési intézmény, az ún. „annaházi” részen lévő művelődési ház kisebb megszakításokkal lényegében évtizedek óta folyamatosan jól működik, míg a nagyközség másik végén, ettől kb. 5 km-re a „szapárfalui” klubkönyvtár évek óta zárva volt.

E klubkönyvtár épületének felújítására pályázott 1999-ben Fegyvernek Nagyközség Önkormányzata, hogy az épület rendbehozásával a közösségi élet feltételeit megteremthesse. A Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumához beadott revitalizációs pályázaton az önkormányzat 2 millió forintot nyert.

2000. augusztus végén arra voltunk kíváncsiak, hogyan sikerült megvalósítani a pályázatban is megfogalmazott elképzelésüket, és ezen túl arra kerestük a választ, hogy mit jelentett ez a szapárfalusiak életében.

Az épület történetének kezdete az 1930-as évekre vezethető vissza.

„Az olvasóköroket indító Klebersberg Kunó felhívására, a helyi lakosok keze munkájával, a helyi közösség – a Fegyvernek Szapárfalusi Olvasóköri – szervezésével 1934-ben épült a Klubkönyvtár. A nyitóbálon a község-rész apraja-nagyja táncolt” – olvasható az önkormányzat pályázati anyagában. Az akkori építők gondoskodtak bál- és biliárdteremről, kuglizási lehetőségről, az Olvasóköri tagjai hoztak sakkot, kártyát, természetesen volt könyvtári rész, és olvasták a könyveket is. Akkoriban nagy élet volt az épületben, ahol a már felsoroltak mellett színjátászó kör is működött, amely bemutatókat tartott, voltak teaestek, ezen túl a Földművelők Köre is itt tartotta az összejöveteleit.

A világháború után is fontos helyet töltött be az emberek életében ez az épület.

Az épületben korábban gazdakör volt, majd a Moziüzemi Vállalat a nagyteremben mozit nyitott, és kocsmá is működött itt. 1969-ben nyilvánították klubkönyvtárrá, az akkori Törökszentmiklósi Járási Tanács Művelődési Osztálya kezdeményezésére. A klubkönyvtárban 1970-től dolgozott társadalmi munkában egyik beszélgető partnerünk Bencze Sándor, aki 1980-tól lett az intézményben megbízott ifjúsági klubvezető, és ezt a munkát 1991-ig végezte.

A település – mely mindig is Fegyvernek település része volt – kulturális életében fontos tényezőként érdemel említést, hogy az 1970-es évek közepéig általános iskolája is működött. Azóta a gyermekeket autóbusszal szállítják a mintegy 2,5–3 km-re lévő általános iskolába. (E tanévben mintegy 60 gyermek utazik naponta.)

A szapárfalusi településrészen működik óvoda (3 osztott csoporttal), 1992 óta van római katolikus templom, 40 fős idősek klubja, és 2000. június 30-tól – a sikeres pályázatnak köszönhetően – ismét van klubkönyvtára. Ezen túl a rendszerváltás óta gyorsuló ütemben megnyílt több üzlet, áruház és italbolt is, különösen a 4-es főút mentén, a kettéosztott, három utcás településrészen.

A csoportos beszélgetésben résztvevők (6 fő) közül hárman a faluban születtek (Bencze Sándor, Bognár Józsefné és Gácsi Jánosné), a többiek betelepültek.

A falu szülőttei érdelemmel sem mentesen emlékeztek vissza a klubkönyvtár gyermek- ill. ifjúkorukban zajló pezsgő közösségi életére, az 1970-es évek első felére. Mint Bognár Józsefné megfogalmazta, ő szinte itt nőtt fel. Már tizenkét évesen idejárt. Volt az épületben a könyvtár mellett gyermekklub, nyugdíjasok klubja, és a legjobban az ifjúsági klub működött. Voltak műsoros rendezvények, bálók és mozi is, hetente kétszer. Nem csak a helybeliek jártak ide, az anyaközségen kívül a környékről is jöttek fiatalok, például a szomszédos Örményesről.

Gácsi Jánosné: „Itt éltünk, összetartottunk, kerestük egymás társaságát. Egy-egy teadélutánra a faluból hordtuk össze az asztalokat.” A 70-es évek első felében volt egy fiatalember, aki összefogta az akkori fiatalokat, aki olyan személyiség volt, amilyen most hiányzik a faluból. Pedig ő sem volt helybéli, mégis keresték a fiatalok a társaságát. Ő volt a lelke a klubnak. „Most nagyon hiányzik egy ilyen ember” – zárja az emlékezések sorát Gácsiné. Bognár Lajosné szerint azidőtájt itt voltak a vöröskeresztes vésztőcsoportok, az óvodai munkaközösség rendezvényei is.

Még a 80-as években is jól működött az ifjúsági klub, akkoriban nemritkán 300 taggal. A klub-hétvégeken teltház volt.

A „szép idők” lassan elmúltak. Megszűnt az iskola, a klubkönyvtárban a gyermek- és nyugdíjasok klubja, majd a 80-as évek közepétől a mozi is.

A rendszerváltás után az ifjúsági klub is átalakult, egyesület jött létre 20–25 taggal, és megalakult a Független Ifjúsági Szervezet is, de már lényegesen kisebb hatókörrel. Bognár Lajosné, aki a nemrég újjászervezett Vöröskereszt helyi szervezetének elnöke, elmondja, hogy 1990-ben megszűnt a Vöröskereszt helyi szervezete is.

Végül szinte minden megszűnt, és az épület állaga annyira leromlott, hogy használhatatlanná vált. (Szükségmegoldásból olykor-olykor azért kinyitották.)

Ilyen előzmények után – bár történtek kísérletek a településrészen a Klubkönyvtár közösségi helyiséggé alakítására – az épület karbantartása már lehetetlen volt, csak egy felújítás után válhatott újra használhatóvá. A Fegyvernek nagyközségi Művelődési Ház és Könyvtár az 1994. évi alapító okiratában ugyan újra tagintézménynek tekinti a szapárfalusi klubkönyvtárat, de a lepusztult épületben már nem közművelődési tevékenység folyik.

A rendszerváltás elején a település lakói is mással voltak elfoglalva, s nem érezték annyira a közösségi tér hiányát, de 1998 nyarán ebben változás történt. A szapárfalusi asszonyok klubot hoztak létre, női szövetségnek nevezve magukat. Alakulási céljuk az volt, hogy újraindítsák Fegyvernek-Szapárfaluban a közösségi életet. Mint az egyik beszélgetőtársunk fogalmazott: „A mai világ hozta magával, hogy az emberek elfordultak egymástól, ezért tartottuk fontosnak, hogy egy kicsit beszéljünk, találkozzunk.”

Egy másik beszélgetőpartnerünk az asszonyklub létrejöttének okát röviden így summázza: „Az utcasarkon összetalálkoztak a kismamák munkából jövet, de nem volt hely, ahol úgy lehet beszélgetni, hogy a gyermekeket be lehet vinni.”

Az épület életrekeltését, a klubkönyvtár újra működését tehát az időközben megalakult Szapárfalusi Nőszövetség kezdeményezte. A nőszövetség tagjai, a vöröskereszt helyi szervezete, volt ifjúsági klubosok és családtagjaik tevőlegesen is részt vettek az épület helyreállítási munkálataiban: festettek, takarítottak.

Sajnos csak az épület egy részének felújítására futotta a pénzből, felszerelést, bútortatot még a szépen rendbehozott két helyiségben se nagyon látni, de ennek is nagyon örülnek a faluban.

Az intézményavató ünnepség 2000. június 30-án nagyon jól sikerült, és nagyon szép volt. Nagy-nagy örömmel vették birtokba a szapárfalusiak az épületet, és félkész állapotban is használták.

„Szilveszterkor összejött a falu. Mikulás napot is szerveztünk. Sportnapot rendezett a Független Ifjúság. Véndégül láttuk a gyerekeket. Járnak az asszonyok is tornázni, jó körülmények között. Itt működik a vöröskereszt helyi szervezete, az ifjúsági szervezet, a női szövetség. A gazdakör itt tart gyűléseket. Van könyvtár... Óvodások adtak műsort az öregeknek.”

Mint mondták, most a nőszövetség, s a vöröskereszt szervezet tagjai is havonta találkoznak, s ez kevés. „Kell az épület a fiatalok miatt is. Nem állapot, hogy a Kaiser söröző az egyetlen találkozási és szórakozási hely!”

Elindult valami.

A beszélgetésekből kitűnt, hogy vannak a településrészen tenni akaró helyi lakosok, de nincs összetartó, szervező, erjesztő erő, hiányzik egy művelődésszervező, ahogyan ezt a település első embere, Huber Ferenc pol-

gármester is megfogalmazta a vele folytatott beszélgetés során.

Az eredmények és a jelen gondjai a továbblépés lehetőségével összefüggésben kerültek felszínre a beszélgetésben.

A lakossági kezdeményezés és a nagyközség vezetésének lakosság iránti elkötelezettsége egymásra talált, megfogalmazódott egy önkormányzati akarat, abból egy revitalizációs pályázat, ami a szakminisztérium támogatásával vált megvalósíthatóvá, de sajnos a támogatás és a helyi önerő nem tette lehetővé a teljes felújítást, a szükséges eszközök és bútorzat beszerzését és egy művelődésszervező beállítását.

Megvalósult az épület teljes gázfűtéses korszerűsítése (az olajkályhát váltották ki vele), a teljes tetőzet javítása, a tetőcsatornázás, és két terem (egy nagyobb, színpaddal és egy kisterem) használhatóvá tétele. A kor követelményének megfelelő vizesblokkot kapott az intézmény. A felújított két terem és a vizesblokk az épület kb. 50 %-a. Az épület többi termeinek állapota kritikán aluli. Ezek zárva vannak az avatatlan szemek előtt. A helybeliek reménykednek benne, hogy az épület többi része se megy veszendőbe, s talán tud erre is forrásokat szerezni a helyi önkormányzat.

A település polgármestere Huber Ferenc, akit régről települése fejlesztésében elkötelezett vezetőként ismerünk. Reális gondolkodásmódját, szókimondását ismerve bizakodva tekinthetünk az intézményre, s a településrészen élők közművelődési ellátására. Szerinte „Pokorni Zoltán oktatási miniszter jelmondata kapcsán azt kellene megfontolni, hogy a nevelés színhelye a művelődési ház legyen. Az iskola elsősorban oktasson. A művelődési ház jobban vehessen részt a gyermeknevelésben, de nem csak a gyermeknevelésben, hanem a szülő nevelésében is, hogy segíthesse a gyermekek nevelését. Egyáltalán, a település lakosságát, mint állampolgárt is nevelni kell. Az önkormányzatok kötelessége a közösségi tér biztosítása. Konkrétan, ha Szapárfalut nézzük, a sikeres pályázat úgy megmozgatta a lakosokat, hogy olyan emberek jelentek meg a klubkönyvtár újraélesztésénél, akikről nem is gondoltuk volna. Azok, akik valamikor jártak bele. Nekik volt a legnagyobb hiányérzetük.”

– Nagy igény lenne egy művelődési menedzserre – fűzi tovább gondolatait a polgármester. – A templom és a klubkönyvtár megmozgatta ezt a közösséget. Úgy érzem, érlelődik egy szabadidő vagy művelődésszervező beállításának ügye is. 2000-ben létszámra pályáztunk. Nem nyertünk. Most más megoldáson gondolkodunk, például a gyermekjóléti szolgálat és a szabadidő-szervezés a településrészen történő összekapcsolását érleljük.”

Talán nem véletlen, hogy Fegyvernek-Szapárfalu településrészen a közösségi élet mai újraindításának igényét megfogalmazók a volt ifjúsági klubosok, akikben felnőttként mára újra megfogalmazódott a társas-együttlét igénye, szülőként pedig, hogy jó lenne, ha az ő gyermekeik is

megkaphatnák, amit ők már 20–25 évvel ezelőtt átélhettek ezen a 800 lelkes településrészen: az összetartozás és értelmes szabadidőtöltés élményét.

Jó volt szembesülni a gyakorlatban annak a régtől ismert pszichológiai tételnek az igazával, hogy „a szokás: tanult szükséglet”. Sokan nem gondolják, hogy nem csupán a színházba-járás, zenehallgatás, vagy az évente visszatérő téli sítúrák válhatnak egy idő után az egyén számára belső igénnyé. A társaság, a rendszeresen visszatérő közös időtöltés, a józú együttlétek igénye éppúgy beépülhet szükségletrendszerünkbe (Maslow). Különösen, ha életünk – ilyen szempontból – egyik legfontosabb szaka-

szában, az ifjúkor küszöbén, a másodlagos szocializáció és a kortárs-csoport felerősödött jelentősége időszakában tapasztaltuk meg.

Szapárfalun – mint talán sok más helyen az országban a rendszerváltást követő problémák ezt az igényt látens szükségletként nyomták a felszín alá.

Örömünkre szolgált Szapárfalu példáján, hogy intézményeink közösségi-szabadidős szokásokat alakító gyakorlatuknak köszönhetően jelentős hatótényezők a helyi társadalomban.

De mi van ott, ahol nincs mire visszaemlékezniük a mai 40–50 éveseknek?

